

COPYRIGHTS

© 2020 by the authors. Licensee National Studies Journal . This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

Analysis of the Revolution Second Step Statement Based on Islamic- Iranian Identity Making Components

Mokhtar Zakeri*

Ali Shirvani Shiri**

Email: mokhtarzakeri365@gmail.com

Email: ali_shirvani@cfu.ac.ir

Received : 2021-07-21

Revised: 2020-03-11

Accepted: 2022-03-15

Doi: 10.22034/RJNSQ.2022.296150.1305

 20.1001.1.1735059.1401.23.89.4.3

Abstract:

One of the central themes of the modern world is the issue of national identity. In this study, the researcher seeks to analyze this concept in the context of the second step statement of the supreme leader of the revolution. In this study, the components of Islamic-Iranian identity have been investigated. For data analysis, the researcher has used deductive content analysis and inferential analytical methods and, for data collection, documentary methods are used. The results show that all components of Iranian Islamic identity creation, which comprises 24 components, are considered among the components of authority (15 words), prominence (13 words), persistence and orientation (9 words), and value (8 words) have the highest frequency and the components of performance (7 words), awareness (6 words), consistency, commitment, Personal Perception, Experience, Layout (5 Phrases), relationship (4 Phrases), linkage, verification, unity, coordination, and symbolism (3 Phrases) and differentiation, reflection, generality, acceptance, meaningfulness, and concern (2 Phrases).this shows the completeness of the discussion of identity in the context of the second step statement. regarding how the process of Iranian Islamic identity was created in the statement of the second step, the main emphasis of the supreme leader was primarily to provide insight, especially the younger generation, to the achievements and areas of authority and honor of the Islamic revolution. also, by introducing the values of the Iranian Islamic community, they have sought to introduce the young generation's movement in pursuit of the goals of the revolution and have defended the efficiency of the current situation by expressing numerous instances.

Keywords: Islamic-Iranian Identity, Identity Components, Second Step Statement of the Islamic Revolution, Content Analysis.

* Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Farhangian University, Tehran, Iran (Corresponding Author).

** Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Farhangian University, Tehran, Iran.

تحلیل محتوای بیانیه‌ی گام دوم انقلاب بر مبنای مؤلفه‌های هویت‌آفرینی اسلامی-ایرانی

نوع مقاله: پژوهشی

مختار ذاکری*

E-mail: mokhtarzakeri365@gmail.com

علی شیروانی شیرینی**

E-mail: ali_shiravani@cfu.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۴/۳۰ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۰/۱۲/۲۰ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۲/۲۴

چکیده

یکی از موضوع‌های اساسی دنیای مدرن، مسئله‌ی هویت ملی است که در این مطالعه، پژوهش‌گران به دنبال تحلیل این مفهوم در متن بیانیه‌ی گام دوم رهبر معظم انقلاب هستند. در این پژوهش با رویکردی غیرپدیدایشی، مؤلفه‌های هویت اسلامی-ایرانی بررسی شده است. به منظور داده‌کاوی، پژوهش‌گران از روش تحلیل محتوای قیاسی و روش تحلیلی-استنتاجی و برای داده‌یابی از روش اسنادی بهره گرفته است. نتایج نشان می‌دهد که به تمامی مؤلفه‌های هویت‌آفرینی اسلامی-ایرانی که جمعاً ۲۴ مؤلفه است، توجه شده است. در این میان، مؤلفه‌های اقتدار (۱۵ عبارت)، برجستگی (۱۳ عبارت)، تداوم و جهت‌مندی (۹ عبارت) و ارزشمندی (۸ عبارت) بیشترین بسامد را دارا هستند و مؤلفه‌های کارایی (۷ عبارت)، آگاهی (۶ عبارت)، ثبات، تعهد، ادراک شخصی، تجربه، طرح‌مندی (۵ عبارت)، ارتباط (۴ عبارت)، پیوند، تأییدپذیری، وحدت، هماهنگی و نشان‌مندی (۳ عبارت) و تمایز، انعکاس، کلیت، پذیرش، معناداری و دل‌مشغولی (۲ عبارت) در درجات بعدی پردازش در متن قرار دارند که این امر، نشان از جامعیت بحث هویت‌آفرینی در متن بیانیه‌ی گام دوم دارد. درخصوص چگونگی روند هویت‌آفرینی اسلامی-ایرانی در متن بیانیه‌ی گام دوم باید گفت که تأکید اصلی رهبری معظم انقلاب اسلامی در درجه‌ی اول بر ایجاد بینش و بصیرت در آحاد ملت به‌ویژه نسل جوان نسبت به دستاوردها و زمینه‌های اقتدار و افتخارآفرینی انقلاب اسلامی بوده است. همچنین ایشان با معرفی ارزشمندی‌های جامعه‌ی اسلامی-ایرانی، به دنبال معرفی جهت حرکت نسل جوان در پیشبرد اهداف انقلاب بوده‌اند و از کارآمدی وضعیت موجود با بیان مصادیق متعدد دفاع نموده‌اند.

کلیدواژه‌ها: هویت اسلامی-ایرانی، مؤلفه‌های هویت، بیانیه‌ی گام دوم انقلاب اسلامی،

تحلیل محتوا.

* استادیار گروه تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران (نویسنده مسئول).

** استادیار گروه علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.

مقدمه و طرح مسئله

انقلاب کبیر اسلامی ایران در حالی چهلمین سالگرد پیروزی خود را پشت سر گذاشت و قدم به دهه‌ی پنجم حیات خود نهاد که اگرچه دشمنان مستکبرش گمان‌های باطلی در سر داشتند، اما دوستانش در سراسر جهان، امیدوارانه آن را در گذر از چالش‌ها و به دست آوردن پیشرفت‌های خیره‌کننده، همواره سربلند دیده‌اند. در چنین نقطه‌ی عطفی، رهبر حکیم انقلاب اسلامی با صدور «بیانیه‌ی گام دوم انقلاب» و برای ادامه‌ی این راه روشن، به تبیین دستاوردهای شگرف چهار دهه‌ی گذشته پرداخته و توصیه‌هایی اساسی به منظور «جهاد بزرگ برای ساختن ایران اسلامی بزرگ» ارائه فرموده‌اند. بیانیه‌ی «گام دوم انقلاب» تجدید مطلعی است، خطاب به ملت ایران و به‌ویژه جوانان که به‌مثابه منشوری برای «دومین مرحله‌ی خودسازی، جامعه‌پردازی و تمدن‌سازی» خواهد بود و «فصل جدید زندگی جمهوری اسلامی» را رقم خواهد زد. این گام دوم، انقلاب را «به آرمان بزرگش که ایجاد تمدن نوین اسلامی و آمادگی برای طلوع خورشید ولایت عظمی (ارواح‌نافده) هست» نزدیک خواهد کرد (بیانیه‌ی گام دوم انقلاب اسلامی، ۱۳۹۷: ۷).

این بیانیه، اساساً دو هدف اساسی را دنبال می‌کند که هدف اول آن، ارائه‌ی تصویر جامعی از عمر ۴۰ ساله‌ی انقلاب اسلامی ایران برای شناخت هرچه بیشتر نسل‌های نوپای ملت ایران بوده است. عناوینی از جمله شعارهای انقلاب اسلامی، مدیریت جهادی، برکات بزرگ انقلاب اسلامی و مظاهر اقتدار ایران اسلامی در راستای این هدف بوده است. هدف دوم، ارائه‌ی سرفصل‌ها و توصیه‌های اساسی برای پیشرفت هرچه بیشتر کشور است. در این بخش، هفت سرفصل علم و پژوهش، معنویت و اخلاق، اقتصاد، عدالت و مبارزه با فساد، استقلال و آزادی، عزت ملی، روابط خارجی و مرزبندی با دشمن و نهایتاً سبک زندگی وجود دارد که بیانگر مسیر پیشرفت است. یکی از مهم‌ترین معیارهای پیشرفت هر جامعه‌ای شکل‌گیری هویت ملی شهروندان است که از این لحاظ پرداختن به مؤلفه‌های هویت اسلامی-ایرانی در قالب بیانیه‌ی گام دوم انقلاب اسلامی، گامی در جهت پیشرفت الگوی اسلامی-ایرانی در سطح جامعه است. یکی از چالش‌هایی که کشور همواره با آن در طول دوره‌های مختلف تاریخی مواجه بوده است، مسئله هویت ملی است که امروزه به دلایلی از جمله جهانی‌شدن سبک زندگی، آسان بودن برقراری ارتباط به واسطه‌ی توسعه‌ی دنیای مجازی و متأثر بودن آن به‌وسیله‌ی تعاملات، به‌جای تجویزی بودن، بیش از هر دوره دیگری بایست

موردتوجه قرار گیرد. متن بیانیه‌ی گام دوم، با بیان مضامینی از تاریخ انقلاب اسلامی، به نظر می‌رسد در بردارنده‌ی عناصر و مؤلفه‌هایی از هویت ایرانی و اسلامی باشد و از این رو نقش هویت‌آفرینی اسلامی-ایرانی را ایفا کند که در این پژوهش این مقوله را مورد بررسی قرار می‌دهیم.

به عقیده‌ی اریکسون، نظریه‌پرداز و پژوهش‌گر برجسته، هویت مفهومی کاملاً فراگیر اما مبهم است. گریزناپذیری آزاردهنده‌ی هویت به‌خوبی در اثر لئون و ایسلتیر، نظریه‌پرداز مشهور اجتماعی توضیح داده شده است (هانتینگتون، ۱۳۸۴: ۴۲).

کمتر مفهومی است که به اندازه‌ی هویت، واجد معانی متعدد باشد. تلاش برای تعریف هویت را شبیه تلاش برای نام‌گذاری رنگ باد دانسته‌اند؛ از هرکسی پرسیده شود، پاسخ متفاوتی خواهد داد (پارانچی، ۲۰۰۰: ۱۸).

در باب هویت می‌توان گفت، هویت هیچ‌گاه مفهوم ثابتی نداشته و پایداری برای خود نمی‌پذیرد. همیشه چندگونگی را پذیرفته و تمایل داشته که به مدلول‌های مختلف رجوع کند (قاسمی، به نقل از علیخانی، ۱۳۸۳: ۴۷).

در دوران معاصر پدیده‌هایی همچون جهانی‌شدن، مدرنیته، مهاجرت، توسعه‌ی شهرنشینی، توسعه اقتصادی، فضای مجازی، فناوری‌های نوین تولیدمثل و شبیه‌سازی، جهانگردی، جنبش‌های مذهبی و جنبش‌های قومی، بیش‌ازپیش، پدیده‌ی هویت را مسئله‌ساز کرده‌اند. جامعه‌ی ما نیز از جامعه‌ی جهانی، جدا نبوده و از عوامل فوق به‌ویژه رویارویی سنت با مدرنیته و حرکت به سمت جهانی‌شدن تأثیر پذیرفته است. در ارتباط با جهانی‌شدن، فرایند جهانی‌شدن و در پی آن رسانه‌های جدید اطلاعاتی و ارتباطاتی از دهه‌ی ۱۳۷۰، بیش‌ازپیش، فضای سیاسی، اجتماعی و فرهنگی کشورمان را فراگرفته و گسترش و نفوذ ماهواره‌ها و اینترنت، به‌تدریج، گرایش‌ها، رفتارهای سیاسی و کنش‌های اجتماعی در جامعه و به‌ویژه نسل جوان و نخبگان را متأثر ساخت و تغییرات و پیامدهایی را در حوزه‌های مختلفی به همراه آورد که حوزه‌ی فرهنگی و هویتی، یکی از مهم‌ترین حوزه‌هایی است که از این فناوری‌های جدید به‌شدت تأثیر پذیرفته است (میرمحمدی، ۱۳۹۱: ۶).

مجموعه‌ی عبارات فوق مسئله بودن هویت برای جامعه‌ی ایرانی و لزوم توجه و پردازش آن را نشان می‌دهد. از این رو لازم است، با توجه به راهبردی بودن سند بیانیه‌ی گام دوم انقلاب اسلامی، مسئله هویت به‌صورت دقیق و جدی از منظر این سند،

مورد توجه قرار گرفته و پژوهش‌هایی در جهت روشن‌سازی پدیده‌ی هویت به انجام رسد و طرحی برای ایجاد یک وضعیت هویتی پویا و مستحکم در شرایط در حال تغییر دنیا ریخته شود که پژوهش پیش‌رو در این سمت است.

سؤال‌های پژوهش

- هدف اصلی پژوهش پیش‌رو، تحلیل محتوای متن بیانیه‌ی گام دوم انقلاب بر اساس مؤلفه‌های هویت است. از این‌رو پرسش‌های اساسی این پژوهش عبارت است از:
- ۱- به کدام یک از مؤلفه‌های هویت‌آفرینی در بیانیه‌ی گام دوم توجه شده است؟
  - ۲- چگونه هویت‌آفرینی اسلامی-ایرانی بر اساس بیانیه‌ی گام دوم امکان می‌یابد؟

چارچوب نظری و پیشینه پژوهش

احساس تعلق، تجربیات و میراث مشترک، احساس تعهد افراد به اجتماع، برخورداری از آرمان‌ها و ارزش‌های مشترک، به افراد هویت جمعی می‌بخشد. یکی از این هویت‌های جمعی، هویت ملی است که به مردمی که در داخل یک مرز زندگی می‌کنند، هویت مشترکی می‌بخشد. بی‌شک، یکی از ابعاد اصلی هویت ملی ایرانیان، بعد اسلامی-ایرانی است.

هویت اسلامی-ایرانی را می‌توان برآیندی دانست که از شناخت آموزه‌های اسلامی-ایرانی، درونی کردن آنها و نیز پایبندی عملی به آموزه‌های مذکور، برای افراد حاصل می‌شود. این آموزه‌ها در فرایند تطبیق فرهنگ گذشته ایران با مبانی اسلامی و با معیار قرار دادن اسلام در این فرایند، به دست می‌آید. منظور از فرایند تطبیق، بررسی وجوه مشترک و مختلف آموزه‌های برگرفته از اسلام و فرهنگ تاریخی ایران است. در این فرایند، چنانچه در وجهی از امور، میان آموزه‌های اسلام و فرهنگ ایران اختلافی باشد، معیار تعدیل آن امر، اسلام در نظر گرفته شده است. با توجه به این صافی، آموزه‌های اسلامی-ایرانی، حاصل شده و این آموزه‌های مشترک و تعدیل شده، به‌عنوان مبنایی که نقش مؤثر هویت‌سازی اسلامی-ایرانی را برای فراگیران خواهد داشت، مبنای عمل واقع می‌شوند. چنانچه این آموزه‌ها توسط فراگیران، مورد پذیرش جامع قرار گیرند، هویت اسلامی-ایرانی در وجود آنها تجلی می‌یابد (سبحانی نژاد و امیری، ۱۳۹۴).

هویت اسلامی-ایرانی به معنای احساس تعلق به گروهی از انسان‌ها به علت اشتراک در برخی عناصر فرهنگی و شبه‌فرهنگی است. فرد ایرانی هم‌زمان تعلقات

اسلامی و ایرانی خود را بدون منافات دارد. هویت اسلامی-ایرانی، مجموعه‌ای از نگرش‌های مثبت نسبت به عوامل و الگوهای هویت‌بخش و یکپارچه در سطح کشور است که دارای مؤلفه‌های گوناگونی مثل ارزش‌های ملی، دینی، فرهنگی و اجتماعی است (نادری و همکاران، ۱۳۹۷).

بیانیه‌ی گام دوم انقلاب، به‌عنوان نقشه‌ی راه چله‌ی دوم انقلاب اسلامی ایران، توجه ویژه‌ای به مقوله‌ی هویت‌یابی، به‌ویژه نسل جوان دارد. از این‌رو در لایه‌های مختلف این سند راهبردی، به مقوله هویت اسلامی-ایرانی توجه شده است که مورد بحث و تحلیل پژوهش پیش‌روست.

در خصوص پیشینه پژوهش، تحقیق خاصی به بررسی مقوله‌ی هویت در بیانیه‌ی گام دوم انقلاب نپرداخته است که این امر خلأ و لزوم انجام پژوهش در این خصوص را نشان می‌دهد. از جمله پژوهش‌های انجام‌شده در حوزه بیانیه‌ی گام دوم می‌توان به تحقیقات زیر اشاره کرد:

اکبری (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان مؤلفه‌های هویت ایرانی اسلامی در منظومه فکری مقام معظم رهبری نشان داد که در بیانات ایشان شاخص راهبردی هویت ایرانی با فراوانی ۹۸۸ (۵۷/۹ درصد)، شاخص هدف زبان و ادبیات فارسی با تعداد ۴۱۹ (۴۲/۴ درصد) بیشترین و میراث فرهنگی با تعداد ۹۹ (۱۰ درصد) کمترین فراوانی را داشته است. شاخص راهبردی هویت اسلامی با فراوانی ۷۱۹ (۴۲/۱ درصد)، شاخص هدف هویت رفتاری با تعداد ۲۵۲ (۳۵ درصد) بیشترین و هویت اعتقادی با تعداد ۹۱ (۱۲/۷) کمترین فراوانی را داشته است.

خوشدونی (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان معنویت در بیانیه‌ی گام دوم انقلاب و ماهیت آن، بیان می‌کند که از منظر مقام معظم رهبری، معنویت نه تنها شالوده و کالبد انقلاب اسلامی را تشکیل می‌دهد، بلکه پیام فراگیر انقلاب اسلامی به دیگران نیز پیام معنویت است: «پیام انقلاب اسلامی، پیام معنویت، توجه به معنویت، وارد کردن عنصر معنویت در زندگی انسان و توجه به اخلاق و خداست».

امینی و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان تبیین نظریه مسئولیت اجتماعی جوانان در بیانیه‌ی گام دوم انقلاب اسلامی با تأکید بر حکمرانی خوب، به این نتیجه رسیدند که مسئولیت اجتماعی جوانان در پنج بعد اقتصادی، اجتماعی-سیاسی، قانونی، معنوی-اخلاقی و نوع‌دوستی و حکمرانی خوب در پنج بعد مشارکت اقتصادی،

استقلال و آزادی، عدالت‌خواهی و مبارزه با فساد، حاکمیت قانون و کارایی و اثربخشی دولت قرار گرفت.

یافته‌های پژوهش کاظم‌زاده (۱۳۹۸) با عنوان نقش ولایت فقیه در گام دوم انقلاب، حاکی از آن است که به منظور نشان دادن مهم‌ترین نقش‌های ولی فقیه به‌عنوان راهبر و سکان‌دار انقلاب اسلامی مردم ایران در گام دوم انقلاب می‌توان به مواردی مثل مدیریت ثبات سیاسی، تقویت نقش آموزه‌های دینی در جامعه، یادآوری مکرر نقش‌های پیروزی‌آفرین ملت در سابقه تاریخی‌شان، نوآوری، بسیج نخبگانی اشاره نمود.

نتایج تحقیق مرشدی زاد و احمدلو (۱۳۹۶) با عنوان شناسایی مؤلفه‌های هویت اسلامی و ایرانی در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای نشان داد، مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده هویت اسلامی در اندیشه ایشان شامل اعتقادات، ارزش‌های اسلامی، اعیاد اسلامی و مراسم و مناسک اسلامی است و مؤلفه‌های هویت ایرانی نیز شامل زبان فارسی، سرزمین، تاریخ، عید نوروز و معماری ایرانی است. فراتر از آن، این مؤلفه‌ها در کنار هم و آمیخته و همساز با هم قرار دارند و در ایجاد انسجام در بین اقوام، اقتدار ملی و تشکیل تمدن نوین اسلامی، هر دو بخش را تأثیرگذار می‌دانند.

همان‌طور که پیشینه‌ی پژوهش نشان می‌دهد، پژوهش خاصی به تبیین این مفهوم از نظرگاه بیانیه‌ی گام دوم انقلاب نپرداخته است. از این رو در این پژوهش این مهم را دنبال می‌کنیم.

الگوی نظری هویتی که مبنای تحلیل قیاسی قرار گرفته است، به شرح زیر است (شمشیری و ذاکری، ۱۳۹۶: ۷۵):

جدول شماره ۱: مؤلفه‌های هویتی

ردیف	نام مؤلفه	شرح مؤلفه
۱	ارتباط	برای این که مسیر هویت‌یابی به‌گونه‌ای صحیح به سرانجام رسد، در درجه‌ی اول، یک ارتباط متقابل بین فرد و زمینه‌ی هویتی برقرار می‌گردد. جریان هویت‌یابی، جریان برقراری روابط و مجموعه‌ای از رویارویی‌هایی است که برای فرد ایجاد می‌شود. یک ارتباط هویتی، می‌تواند ارتباط با خود اعم از خود درونی و متعلقات فردی، ارتباط با دیگری، ارتباط با طبیعت، ارتباط با وجود برتر ماورای طبیعی، ارتباط با فرهنگ، ارتباط با مکان و از این قبیل روابط باشد. اساساً بدون وجود دیگری یا طرف مقابل ارتباط و به تبع آن، شکل‌گیری ارتباط و امکان هویت‌یابی وجود نخواهد داشت.
۲	ادراک	برای تحقق فرایند هویت‌یابی، یک درک شخصی از «خود» به‌وسیله‌ی فرد

	شخصی	هویت یاب صورت می‌پذیرد. هویت در پی یک درک و فهم شخصی از خود ایجاد می‌شود. در پی تصویری که فرد از خود به‌عنوان تصمصف کننده‌ی یک وضعیت مشخص، ادراک می‌کند، زمینه‌ی شکل‌گیری هویت برای وی فراهم می‌شود. در جریان چنین بازشناسی است که فرد قادر خواهد بود به این سؤال که «من چه کسی هستم» پاسخ دهد. فردی که در مسیر صحیح هویتی گام برمی‌دارد، نسبت به اوضاع و خصوصیات ویژه‌اش خودآگاه است.
۳	وحدت	در جریان هویت‌یابی و در زمینه‌های مختلف هویتی بین جنبه‌های مختلف شخصیت فرد هویت‌یاب، گونه‌ای وحدت و یگانگی به‌وجود می‌آید. با وجود مواضع گوناگون اجتماعی و تصورات متفاوتی که از خود داریم و تصویرهایی که از سوی اجتماع، به ما منعکس می‌شود، درک واحدی از خود وجود دارد؛ به عبارتی با یک خود و من درونی روبرو می‌شویم. این خودهای مختلف که فرد در موقعیت‌های مختلف نمایش می‌دهد، از وحدت برخوردار بوده و در یک شخص واحد جریان دارد.
۴	تجربه	هویت در انزوا و سکون تعیین نمی‌یابد. برای هویت‌یابی فرد به گونه‌ای تجربی و عملیاتی درگیر زمینه‌ی هویتی می‌شود که با آن روبرو است. وی در میدان‌های واقعی و طبیعی از خود عملکردهایی متناسب با زمینه‌ی هویتی را بروز می‌دهد. در جریان چنین تجاربی که عمدتاً فرد عامل فعال و طراح است، هویت تعیین می‌یابد.
۵	اقتدار	فرد نسبت به آن دسته از زمینه‌های هویتی گرایش نشان می‌دهد که هم خود از شکوه و قدرت برخوردار باشد و هم دامنه‌ی توانایی‌ها و عزت‌نفس وی را توسعه دهد. اقتدار چنین زمینه‌هایی از هویت باید به‌قدری باشد که برای فرد باشکوه و باعظمت جلوه کند و اساساً فرد تا چنین سطحی از نیرومندی، جلال و غرور را در آن نیابد، به سمت آن زمینه‌ها سوق نمی‌یابد.
۶	تأییدپذیری	زمینه‌های هویتی برای این‌که به‌عنوان یک انتخاب هویتی، مورد توجه قرار گیرند، از درجه‌ی تأییدپذیری بالایی برخوردار هستند. فرد به سمت آن گزینه‌های هویتی تمایل نشان می‌دهد که تأیید و پذیرش دیگران را به همراه دارد و به واسطه‌ی این، احساسی از تأییدپذیری را تجربه می‌کند که بخشی از هویت وی می‌شود. خود فرد نیز با تمام توان خود در جهت کسب تأیید برای هویتش می‌کوشد؛ اعتبار و مشروعیت هویتی وی به وجود چنین تأییدپذیری است.
۷	ارزشمندی	برای این‌که زمینه‌های هویتی به‌عنوان یک انتخاب در فرایند هویت‌یابی مطرح شوند، میزان ارزشمندی بالایی را دارا هستند. فرد زمینه‌ای را به‌عنوان هویت خود برمی‌گزیند که هم از سوی جمع و هم از سوی خودش، ارزشمند تلقی شود. تجربه‌ی احساس ارزشمندی در ارتباط با یک زمینه‌ی هویتی، بخشی از هویت وی است. این تلقی برای وی برانگیزاننده و محترم است. الحاق این زمینه‌ی هویتی برای فرد دلالت‌های ضمنی ارزشی مثبت را به همراه دارد که سایر زمینه‌های هویتی هم‌سنخ، فاقد آن هستند.

۸	تعهد	فرد نسبت به زمینه‌ی هویتی برگزیده‌شده، متعهد می‌شود تا فرایند هویت‌یابی تحقق یابد. چنین معنایی از تعهد، به‌واسطه‌ی انتخابی مستقلانه و از روی آگاهی صورت می‌گیرد. به‌واسطه‌ی تعهدورزی، فرد گره‌هایی را با زمینه‌های ویژه‌ی هویتی برقرار می‌کند و در راستای اجرای تعهداتش دست به عمل می‌زند؛ به درونی‌سازی تعهداتش اقدام کرده و خود را مقید به پیگیری این تعهدات می‌داند.
۹	معناداری	حرکت در سمت و سوی زمینه‌ی هویتی، برای فرد امری معنادار و غایت‌مند است. فرایند هویت‌یابی با تولید معنای شخصی همراه است. تصمیمات و اعمال فردی پیرامون یک زمینه‌ی هویتی ویژه، برای شخص معنادار هستند. فرد با تعبیر و تفسیر شخصی و مستقلانه از جریانات پیش‌رو، معنایی از زمینه‌ی هویتی را برای خود ایجاد می‌کند که این معنا بخشی از وی می‌شود.
۱۰	سودمندی یا کارایی	زمینه‌ی هویتی که فرد بدان اتصال یافته است، برای فرد کارایی داشته و تأمین‌کننده‌ی منافع موردنظرش است. در پی این اتصال هویتی است که سعادت و رفاه فرد تأمین می‌شود. به‌عبارتی فرد آن زمینه‌های هویتی را دنبال می‌کند که منافعش را به حداکثر می‌رساند و بیشترین میزان پاداش‌های درونی و بیرونی را برایش به ارمغان می‌آورد. تلقی کارآمد بودن و پدیدآمدن احساسی از سودمندی در ارتباط با زمینه‌ی هویتی، یک ضرورت هویت‌یابی است.
۱۱	تداوم	هر هستی انسانی در راستای هویت‌یابی، یک احساس از وجود تداوم در طول دوره‌هایی از زمان را در تاریخ زندگی‌اش، تجربه می‌کند. حداقل می‌توان در این خصوص، این را گفت که یک شخص برای این که احساس هویت‌مندی کند، به‌طور معمول هر روز باید بداند که چه کسی است و احساسی از گسست معنایی، نسبت به ایده‌ی اخیر خود را تجربه نکند. در راستای هویت‌یابی، فرد در پیاده‌سازی خصوصیات هویتی از خود مداومت نشان می‌دهد. عملکرد فرد در طول زمان از پایداری برخوردار است. فرد زمینه‌ی هویتی خود را در عرصه‌ی حضور حفظ می‌کند.
۱۲	تمایز	ویژگی‌های هویتی فرد متشکل از خصوصیتی است که وی را از دیگران متمایز می‌سازند. اساساً با وجود چنین تمایز و مشخصه‌های منحصر به فردی است که می‌توان از هویت فردی سخن گفت. در مسیر هویت‌یابی، علائم و نشانه‌های عملکردی و رفتاری فرد، علائمی خاص و شخصی است. فرد مرزبندی ویژه‌ی خود را داراست و از پیشینه و ساخت ویژه‌ی بهره‌مند است.
۱۳	نشان‌مندی	هویت در خلأ یا خیال شکل نمی‌گیرد بلکه در عالم واقع و با بروز مشخصه‌هایی از جانب فرد، تکامل می‌یابد. فرد در موقعیت‌های واقعی و علنی، نشانه‌هایی از زمینه‌ی هویتی را در خود نمایان می‌سازد و در این صورت است که می‌توان از هویت فردی سخن گفت. وی به‌گونه‌ای فعالانه و با مشخصه‌های گفتاری و عملیاتی نشان می‌دهد که وجود دارد؛ نمی‌توان گفت که فردی خود را متعهد و درگیر یک زمینه‌ی هویتی بداند اما در عمل، هیچ‌کدام از مشخصه‌ها و استانداردهای آن زمینه را در خود بروز ندهد.

۱۴	جهت‌مندی	در فرایند هویت‌یابی، فرد متناسب با زمینه‌ی هویتی‌اش، یک جهت‌گیری خاص عملی و رفتاری را در پیش می‌گیرد به عبارتی موضع خود را مشخص می‌کند. این جهت‌گیری، مسیر حرکتی فرد را معین می‌کند. سبک‌رفتاری فرد از قبال این جهت‌گیری است که شکل می‌گیرد. از ویژگی‌های این جهت چنین است که مشخص و تعریف‌شده است، برای فرد معنادار بوده و وی را در مسیر مستقل و ویژه‌ای پیش می‌برد.
۱۵	طرح‌مندی	فرد درون یک چارچوب مشخص هویتی، بر اساس طرح ارائه‌شده از سوی این چارچوب و در راستای اهداف طرح عمل می‌کند. این چارچوب منحصر به فرد بوده، می‌تواند خودساخته و یا از سوی اجتماعی ویژه به وی ارائه شده باشد. در راستای هویت‌یابی، فرد دائماً پدیده‌های پیرامون را به نحو ذهنی سازمان می‌دهد و همواره در تدارک طرح فردی است تا خود را توسعه دهد.
۱۶	دل‌مشغولی	در مسیر هویت‌یابی، درجه‌ای از دغدغه و مشغولیت ذهنی و جسمی برای فرد ایجاد می‌شود. لازم است که فرد خود را دل‌مشغول زمینه‌ی هویتی که درگیر آن است، بداند و حاضر باشد زمان و انرژی زیادی را صرف این مشغولیت هویتی کند. به واسطه‌ی چنین معنایی از دل‌مشغولی است که فرد بخشی از زمینه‌ی هویتی و زمینه‌ی هویتی بخشی از فرد می‌شود.
۱۷	ثبات	برای تحقق جریان هویتی، فرد یک معنا و احساسی از ثبات و یکسانی را در دوره‌های مشخصی از زندگی تجربه می‌کند. عبارتی از قبیل «او همچنان متکبر است، همان‌گونه که او همواره بوده است» «من همیشه یک شخص خودآگاه بوده‌ام»، گواه این مطلب است. چنین معنایی از ثبات هویتی، باوجود تغییرات زیاد رشدی، در طول دوره‌ی زندگی، حفظ می‌شود.
۱۸	انعکاس	فرد انعکاسی از خصوصیات منتسب به زمینه‌ی هویتی که بدان اتصال یافته است، ارائه می‌دهد. در چنین شرایطی، وجود فرد، انعکاسی از استانداردهای زمینه‌ی هویتی وی است. روان‌های افراد، انعکاس‌هایی از بافت ویژه‌ی هویتی است که در آن قرار دارد. وجود تصاویری که برآمده از تماس فرد با یک زمینه‌ی هویتی ویژه است، بر وجود یک وضعیت هویتی پویا دلالت دارد.
۱۹	هماهنگی یا تجانس	در ارتباط با فرایند هویت‌یابی، هماهنگی در دو سطح بیرونی و درونی مطرح است؛ در سطح بیرونی، فرد در مطابقت و هم‌خوانی با زمینه‌ی هویتی که به آن اتصال یافته است، هویت می‌یابد و در سطح درونی لازم است، بخش‌های مختلف وجودی و شخصیتی فرد از هماهنگی برخوردار باشد.
۲۰	کلیت یا تمامیت	فرد در مسیر هویت‌یابی مفهومی از تمامیت شخصیتی را تجربه می‌کند تا به درکی از هویت نائل شود. در یک وضعیت صحیح هویتی، وی یک کل واحد، کامل و غیرقابل تجزیه بوده و از یکپارچگی درونی برخوردار است. زمانی فرایند هویت‌یابی مسیر خود را به نحو مطلوبی طی کرده است که فرد به یک تصویر کلی و منسجم از خود دست یافته باشد. تردید، گسست و چندبخشی بودن از جریان مطلوب هویت‌یابی به دور است.

۲۱	پیوند	فرد در جریان ایجاد پیوند و وابستگی به زمینه‌های ویژه است که هویت می‌یابد. فرد در قالب چنین پیوندی خود را شکل داده و بازمی‌شناسد و با حفظ این پیوندهاست که همچنان نسبت به زمینه‌ها، هویت‌مند باقی می‌ماند. در خصوص این مؤلفه، این اتصالات و عضویت‌هاست که به فرد هستی می‌دهد. پیوندها شامل دو جنبه‌ی فیزیکی و روانی است.
۲۲	پذیرش	پذیرش در راستای هویت‌یابی در دو سطح پذیرش اولیه و پذیرش نهایی که همان درونی‌سازی یک وضعیت هویتی است، برای فرد صورت می‌گیرد. فرد با پذیرش مشخصه‌های زمینه‌ی هویتی در مسیر هویت‌یابی گام برمی‌دارد اما صرف پذیرش اولیه کافی نیست بلکه باید زمینه‌ی هویتی را در خود درونی سازد.
۲۳	برجستگی	زمینه‌ی هویتی که فرد بدان اتصال یافته است، برای فرد از اهمیت برخوردار بوده و از سوی وی برجسته و سرآمد تلقی می‌شود. در مسیر هویت‌یابی، گزینه‌هایی مورد توجه فرد واقع می‌شود که از دید خود فرد و هم‌چنین جامعه‌ای که در آن قرار دارد، در میان سایر انتخاب‌های هویتی، برجسته باشند.

در یک معنا، مؤلفه‌های فوق را می‌توان در هشت مجموعه، دسته‌بندی کرد که در جدول زیر قابل مشاهده است:

جدول شماره ۲: طبقه‌بندی مؤلفه‌های هویتی

مؤلفه‌های مرتبط	مؤلفه‌ی اصلی
پذیرش، پیوند، تعهد	ارتباط
ادراک شخصی، معناداری	آگاهی
تأییدپذیری	ارزشمندی
هماهنگی، کلیت، جهت‌مندی، طرح‌مندی	وحدت
ثبات	تداوم
انعکاس، تمایز، دل‌مشغولی	نشان‌مندی
برجستگی، کارایی	اقتدار
	تجربه

روش پژوهش

این پژوهش در قالب پارادایم کیفی انجام شده است. طرح پژوهش، طرحی غیرپیدايشی است؛ زیرا الگویی که مبنای تحلیل قرار می‌گیرد، ازپیش مشخص شده است. در این طرح، پژوهش‌گر، ضمن بهره‌گیری از روش‌های داده‌یابی و داده‌کاوی کیفی، ابتدا به جمع‌آوری داده‌ها و سپس به تحلیل داده‌ها می‌پردازد (میکات، ۱۹۶۴: ۹۵).

پژوهش‌گر به‌عنوان ابزار پژوهش به‌منظور جمع‌آوری داده‌ها، از روش اسنادی بهره برده است. در پژوهش کیفی، پژوهش‌گر، هم‌به‌عنوان گردآورنده‌ی داده‌ها و هم به‌عنوان گوینده‌ی معنای داده‌ها، ایفای نقش می‌کند (میکات و مورهاوس، ۱۹۹۴: ۴۶). رویکرد تحلیل داده‌ها، رویکردی توصیفی - تفسیری بوده است. این رویکرد، مستلزم حدودی از تفسیر و نیز پیش از آن انتخاب اطلاعات است و اگرچه توصیف هدف در آن مهم است اما برخی از توصیف‌ها در این رویکرد به‌سمت تفسیر و تأویل می‌رود (بلنکی^۱، ۱۹۹۲: ۱۲۲، به نقل از میکات و مورهاوس).

نمونه‌ی پژوهشی، کتاب بیانیه‌ی گام دوم انقلاب خطاب به ملت ایران است. برای پاسخ به پرسش مطرح‌شده اول، از روش تحلیل محتوای قیاسی (میرینگ^۲، ۲۰۰۰) استفاده می‌شود. میرینگ دو نوع الگو را برای تحلیل محتوای کیفی شامل الگوی استقرایی و الگوی قیاسی مطرح می‌کند. کاربرد الگوی قیاسی بر مبنای مقوله‌های ازپیش‌تنظیم‌شده که به‌طور نظری استخراج شده‌اند صورت می‌پذیرد. پژوهش‌گر در کاربرد این الگو، مقوله‌ها را در ارتباط با متن بررسی می‌کند. برای پاسخ به پرسش دوم از روش تحلیلی استنتاجی استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش

ملاک تحلیل در مقاله پیشرو، هشت مؤلفه نهایی هویت است که در جدول شماره ۲ به آن‌ها اشاره شده است. در این بخش تمامی متن بیانیه‌ی گام دوم بر مبنای مؤلفه‌های هویت، کدگذاری شده است:

جدول شماره ۳: کدگذاری متن

نام مؤلفه	عبارت متنی
تداوم اقتدار	انقلاب پرشکوه ملت ایران تنها انقلابی است که یک چله‌ی پرافتخار را بدون خیانت به آرمان‌هایش پشت سر نهاده و از کرامت خود و اصالت شعارهایش صیانت کرده است.
تداوم	درود بر نسلی که آغاز کرد و ادامه داد و بر نسلی که اینک وارد فرایند بزرگ و جهانی چهل سال دوم می‌شود.
اقتدار	انقلاب اسلامی ایران، با قدرت و شکوه پا به میدان نهاد.
تداوم	انقلاب اسلامی با حفظ و پایداری به شعارهای خود همچنان به پیش می‌رود.
ارزشمندی	شعارهای جهانی این انقلاب دینی از این قاعده مستثنا است؛ آن‌ها هرگز بی‌مصرف و

1. Blenky
2. Mayring

کارایی ثبات	بی فایده نخواهند شد، زیرا فطرت بشر در همه‌ی عصرها با آن سرشته است.
پیوند تعهد	هرگاه دل‌زدگی پیش آمده، از روی گردانی مسئولان از این ارزش‌های دینی بوده است و نه از پابندی به آن‌ها و کوشش برای تحقق آن‌ها.
ادراک شخصی	انقلاب اسلامی همچون پدیده‌ای زنده و بااراده، همواره دارای انعطاف و آماده‌ی تصحیح خطاهای خویش است.
ثبات	انقلاب اسلامی تجدیدنظرپذیر نیست.
تداوم	انقلاب اسلامی اهل انفعال نیست.
ادراک شخصی	به نقدها حساسیت مثبت نشان می‌دهد و آن را نعمت خدا و هشدار به صاحبان حرف‌های بی‌عمل می‌شمارد.
ارزشمندی	به هیچ بهانه‌ای از ارزش‌هایش که بحمدالله با ایمان دینی مردم آمیخته است، فاصله نمی‌گیرد.
تداوم	انقلاب اسلامی پس از نظام‌سازی، به رکود و خموشی دچار نشده و نمی‌شود و میان جوشش انقلابی و نظم سیاسی و اجتماعی تضاد و ناسازگاری نمی‌بیند، بلکه از نظریه‌ی نظام انقلابی تا ابد دفاع می‌کند.
ادراک شخصی	جمهوری اسلامی، متحجر و در برابر پدیده‌ها و موقعیت‌های نو به نو، فاقد احساس و ادراک نیست.
تعهد	انقلاب اسلامی به اصول خود به شدت پایبند است.
تمایز	انقلاب اسلامی به مرزبندی‌های خود با رقیبان و دشمنان به شدت حساس است.
تداوم	با خطوط اصلی خود هرگز بی‌مبالاتی نمی‌کند و برایش مهم است که چرا بماند و چگونه بماند.
اقتدار	فاصله باید با واقعیت‌ها با قدرت بیشتر طی خواهد شد.
اقتدار	البته ضربت متقابل را محکم فرود آورده است.
ثبات اقتدار	با صراحت و شجاعت در برابر زورگویان و گردنکشان ایستاده و از مظلومان و مستضعفان دفاع کرده است.
اقتدار برجستگی	این صداقت و صراحت و اقتدار، این دامنه‌ی عمل جهانی و منطقه‌ای در کنار مظلومان جهان، مایه‌ی سربلندی ایران و ایرانی است.
آگاهی تجربه	عزیزان! نادانسته‌ها را جز با تجربه‌ی خود یا گوش سپردن به تجربه‌ی دیگران نمی‌توان دانست.
ادراک شخصی تجربه	برای برداشتن گام‌های استوار در آینده، باید گذشته را درست شناخت و از تجربه‌ها درس گرفت.
پیوند برجستگی	ترکیب جمهوریت و اسلامیت نخستین درخشش انقلاب بود.
برجستگی تأییدپذیری	تقابل دوگانه‌ی جدید «اسلام و استکبار» پدیده‌ی برجسته‌ی جهان معاصر و کانون توجه جهانیان شد.
اقتدار ثبات	اگر نبود قدرت عظیم ایمان و انگیزه‌ی این ملت تاب‌آوردن در برابر آن همه خصومت امکان‌پذیر نمی‌شد.
جهت‌مندی	بدین‌گونه مسیر جهان تغییر یافت.

جهت‌مندی	جمهوری اسلامی روز به روز گام‌های بلندتر و استوارتری به جلو برداشت.
برجستگی کارایی	این چهل سال، شاهد جهادهای بزرگ و افتخارات درخشان و پیشرفت‌های شگفت‌آور در ایران اسلامی است.
اقتدار برجستگی	مدیریت‌های جهادی، ایران را به عزت و پیشرفت در همه‌ی عرصه‌ها رسانید.
وحدت کلیت	عنصر اراده‌ی ملی را که جان‌مایه‌ی پیشرفت همه‌جانبه و حقیقی است در کانون مدیریت کشور وارد کرد.
ثبات اقتدار	ثبات و امنیت کشور و تمامیت ارضی و حفاظت از مرزها.
جهت‌مندی طرحمندی	انقلاب اسلامی موتور پیشران کشور در عرصه‌ی علم و فناوری و ایجاد زیرساخت‌های حیاتی و اقتصادی و عمرانی شد.
برجستگی	چرخه‌ی سوخت هسته‌ای، سلول‌های بنیادی، فناوری نانو، زیست‌فناوری و... با رتبه‌های نخستین در کل جهان، شصت برابر شدن صادرات غیرنفتی، نزدیک به ده برابر شدن واحدهای صنعتی، ده‌ها برابر شدن صنایع از نظر کیفی، تبدیل صنعت مونتاژ به فناوری بومی، برجستگی محسوس در رشته‌های گوناگون مهندسی از جمله در صنایع دفاعی، درخشش در رشته‌های مهم و حساس.
پذیرش	مشارکت مردمی را در مسائل سیاسی مانند انتخابات، مقابله با فتنه‌های داخلی، حضور در صحنه‌های ملی و استکبارستیزی به اوج رسانید.
پذیرش ارتباط	پس از انقلاب، مردم در مسابقه‌ی خدمت‌رسانی در حوادث طبیعی و کمبودهای اجتماعی مشتاقانه شرکت می‌کنند.
آگاهی معناداری	بینش سیاسی احاد مردم و نگاه آنان به مسائل بین‌المللی را به گونه‌ی شگفت‌آوری ارتقاء داد.
معناداری آگاهی	تحلیل سیاسی و فهم مسائل بین‌المللی در موضوعاتی همچون جنایات غرب بخصوص آمریکا، مسئله‌ی فلسطین و ظلم تاریخی به ملت آن و مسائلی از این دست حتی برای نوجوانان و نونهالان، روشن و قابل فهم گشت.
کارایی	کفّهی عدالت را در تقسیم امکانات عمومی کشور سنگین کرد.
ارزشمندی	آمار بزرگ راه‌سازی و خانه‌سازی و ایجاد مراکز صنعتی و اصلاح امور کشاورزی و رساندن برق و آب و مراکز درمانی و واحدهای دانشگاهی و سد و نیروگاه و امثال آن به دورترین مناطق کشور، حقیقتاً افتخارآفرین است؛
کارایی	عیار معنویت و اخلاق را در فضای عمومی جامعه به گونه‌ای چشم‌گیر افزایش داد.
ارتباط پیوند	رویکرد دینی و اخلاقی در جمهوری اسلامی، دل‌های مستعد و نورانی به‌ویژه جوانان را مجذوب کرد و فضا به سود دین و اخلاق دگرگون شد.
ارزشمندی	رشد معنویت و اخلاق این معجزه‌ای دیگر از انقلاب و نظام اسلامی فعال و پیشرو است.
اقتدار برجستگی	نماد پر ابهت و با شکوه و افتخارآمیز ایستادگی در برابر قلدران و زورگویان و مستکبران جهان و در رأس آنان آمریکای جهان‌خوار و جنایت‌کار، روزبه‌روز برجسته‌تر شد.
اقتدار	قدرت‌های دنیا در برابر ایران اسلامی و انقلابی، اعتراف به ناتوانی کردند.

تداوم	پس از آن هم تا امروز از سلطه‌ی دوباره‌ی قلدران جهانی بر کشور با قدرت و شدت جلوگیری کرد.
برجستگی تداوم	انقلاب عظیم و پایدار و درخشانی که شما به توفیق الهی باید گام بزرگ دوم را در پیشبرد آن بردارید.
اقتدار تجربه کارایی	کشور و ملتی مستقل، آزاد، مقتدر، باعزت، متدین، پیشرفته در علم، انباشته از تجربه‌هایی گران‌بها، مطمئن و امیدوار، دارای تأثیر اساسی در منطقه و دارای منطق قوی در مسائل جهانی.
کارایی	سرامد در جمعیت جوان کارآمد.
ارزشمندی	بسی ویژگی‌های افتخارآمیز دیگر که همگی محصول انقلاب و نتیجه‌ی جهت‌گیری‌های انقلابی و جهادی است.
برجستگی تأییدپذیری	ایران به برکت انقلاب، اکنون در جایگاهی متعالی و شایسته‌ی ملت ایران در چشم جهانیان و عبور کرده از بسی‌گرفته‌های دشوار در مسائل اساسی خویش است.
جهت‌مندی ارزشمندی	راه طی شده فقط قطعه‌ای از مسیر افتخارآمیز به سوی آرمان‌های بلند نظام جمهوری اسلامی است.
آگاهی جهت‌مندی	دنباله‌ی این مسیر باید با همت و هشیاری و سرعت عمل و ابتکار شما جوانان طی شود.
تجربه	مسئولان بایست از تجربه‌ها و عبرت‌های گذشته بهره‌گیرند.
طرح‌مندی	همت‌های بلند و انگیزه‌های جوان و انقلابی، خواهند توانست ظرفیت‌های کم‌نظیر را فعال و در پیشرفت مادی و معنوی کشور به معنی واقعی جهش ایجاد کنند.
کارایی	مهم‌ترین ظرفیت امیدبخش کشور، نیروی انسانی مستعد و کارآمد با زیربنای عمیق و اصیل ایمانی و دینی است.
ارتباط	نخستین توصیه‌ی من امید و نگاه خوش‌بینانه به آینده است.
اقتدار	در خود و دیگران نهال امید به آینده را پرورش دهید. ترس و نومیدی را از خود و دیگران برانید.
تعهد برجستگی تأییدپذیری	دنیا به جوان ایرانی و پایداری ایرانی و ابتکارهای ایرانی، در بسیاری از عرصه‌ها با چشم تکریم و احترام می‌نگرد.
ادراک شخصی جهت‌مندی	قدر خود را بدانید و با قوت خداداد، به سوی آینده خیز بردارید و حماسه بیافرینید.
اقتدار	علم و پژوهش: دانش، آشکارترین وسیله‌ی عزت و قدرت یک کشور است.
برجستگی ارزشمندی	ما با وجود شنا در جهت مخالف جریان دشمن‌ساز، به رکوردهای بزرگ دست یافته‌ایم و این نعمت بزرگی است که به خاطر آن باید روز و شب خدا را سپاس گفت.
برجستگی جهت‌مندی طرح‌مندی	این راه طی شده، با همه‌ی اهمیتش فقط یک آغاز بوده است و نه بیشتر. ما هنوز از قلّه‌های دانش جهان بسیار عقیمیم؛ باید به قلّه‌ها دست یابیم. باید از مرزهای کنونی دانش در مهم‌ترین رشته‌ها عبور کنیم.
تعهد	مطالبه‌ی عمومی من از شما جوانان آن است که این راه را با احساس مسئولیت

جهت‌مندی دل‌مشغولی	بیشتر و همچون یک جهاد در پیش گیرید.
دل‌مشغولی آگاهی	به‌پاخیزید و دشمن بدخواه و کینه‌توز را که از جهاد علمی شما به شدت بیمناک است ناکام سازید.
نشان‌مندی	شعور معنوی و وجدان اخلاقی در جامعه هرچه بیشتر رشد کند برکات بیشتری به بار می‌آورد؛
انعکاس	خود باید منش و رفتار اخلاقی و معنوی داشته باشید.
نشان‌مندی	زمینه را برای رواج آن در جامعه فراهم کنید.
تجربه	با کانون‌های ضد معنویت و اخلاق، به شیوه‌ی معقول بستیزند.
آگاهی تعهد	دستگاه‌های مسئول حکومتی در این باره وظایفی سنگین بر عهده دارند که باید هوشمندانه و کاملاً مسئولانه صورت گیرد؛ و این البته به معنی رفع مسئولیت از اشخاص و نهادهای غیر حکومتی نیست.
طرح‌مندی	در دوره‌ی پیش رو باید در این باره‌ها برنامه‌های کوتاه‌مدت و میان‌مدت جامعی تنظیم و اجرا شود.
اقتدار	اقتصاد قوی، نقطه‌ی قوت و عامل مهم سلطه‌نابذیری و نفوذناپذیری کشور است.
جهت‌مندی	انقلاب اسلامی راه نجات از اقتصاد ضعیف و وابسته و فاسد دوران طاغوت را به ما نشان داد.
طرح‌مندی	باید برنامه‌های اجرایی برای همه‌ی بخش‌های آن تهیه و با قدرت و نشاط کاری و احساس مسئولیت، در دولت‌ها پیگیری و اقدام شود.
انعکاس	همه باید از شیطان حرص بر حذر باشند و از لقمه‌ی حرام بگریزند.
تجربه	این سخنان در قالب سیاست‌ها و قوانین، بارها تکرار شده است، ولی برای اجرای شایسته‌ی آن چشم امید به شما جوان‌هاست؛
برجستگی ارتباط تمایز	عزت ملی، روابط خارجی، مرزبندی با دشمن: این هر سه، شاخه‌هایی از اصل «عزت، حکمت و مصلحت» در روابط بین‌المللی‌اند.
اقتدار نشان‌مندی	گسترش حضور قدرتمندانه‌ی سیاسی جمهوری اسلامی در غرب آسیا و بازتاب وسیع آن در سراسر جهان سلطه. این‌ها بخشی از مظاهر عزت جمهوری اسلامی است که جز با شجاعت و حکمت مدیران جهادی به دست نمی‌آید.
ارزشمندی	از ارزش‌های انقلابی و ملی خود، یک گام هم عقب‌نشینی نکنند؛
وحدت هماهنگی ادراک شخصی	تلاش غرب در ترویج سبک زندگی غربی در ایران، زبان‌های بی‌جبران اخلاقی و اقتصادی و دینی و سیاسی به کشور و ملت ما زده است؛ مقابله با آن، جهادی همه‌جانبه و هوشمندانه می‌طلبد که باز چشم امید در آن به شما جوان‌هاست.
هماهنگی کلیت	این مبارزه بخش اثرگذاری است از تلاش همه‌جانبه‌ای که نظام جمهوری اسلامی باید در راه استقرار عدالت به کار برد.
هماهنگی وحدت	همه، مخصوصاً دولت جمهوری اسلامی، موظف به حراست از آن با همه‌ی وجودند.

خلاصه و نتیجه گیری

در این پژوهش، بر مبنای اهدافی که تدوین شد، پژوهش گر به دنبال پاسخ گویی به دو پرسش بود. در پاسخ به پرسش اول پژوهش، پژوهش گر با بهره گیری از روش تحلیل قیاسی میرینگ، ضمن برشماری مؤلفه هایی که در کل متن بیانیه ی گام دوم به آن ها پرداخته شده بود، عبارات متنی را که به مؤلفه های هویت اسلامی-ایرانی اشاره داشت، در قالب جمله و پاراگراف استخراج کرده و به صورت جدول، آن ها را به نمایش درآورد. روندی که پژوهش گر در این قسمت به کار گرفت به این صورت بود که ابتدا کل متن را مورد بررسی قرار داد، بعد از آن پاراگراف ها را به عنوان واحد تحلیل در نظر گرفت و در پایان جمله ها را واحد تحلیل خود قرار داد. به عبارتی یک حرکت از کل به جزء در تحلیل داده ها، مورد نظر پژوهش گر بوده است. در این بخش، پژوهش گر جمله ها را فراتر از پاراگراف، به عنوان واحد مستقل مورد توجه قرار داد.

در استخراج مؤلفه ها در قالب پاراگراف، پژوهش گر تمام پاراگراف های متن را به عنوان واحد تحلیل مدنظر داشته است و ضمن مشخص کردن پاراگراف هایی که مقوله ی هویت در آن ها مطرح بوده، جملاتی را به عنوان شواهد مقوله ای از هویت، از کل پاراگراف بیرون کشیده و به عنوان گزارش کار تحلیل در قسمت تجزیه و تحلیل داده ها به قلم آورد همچنین زیر کلمات و عبارات کلیدی خط کشید. پژوهش گر در بیان گزارش پژوهش، عبارات متنی را که مقوله ی هویت اسلامی-ایرانی در آن ها موجود بود، به ترتیب صفحات متن بیانیه ی گام دوم بیان کرد تا از باهم خوانی این عبارات، تصویری از کل متن در ذهن خواننده ایجاد شود. پژوهش گر در برشماری عبارات متنی، دو رویکرد را در پیش گرفت که به شرح زیر است:

اولین رویکرد این بود که عبارات متنی را برگزید که مستقیماً به مؤلفه های هویت اشاره داشت؛ با این توضیح که عین عباراتی را که در تعریف مؤلفه ها به آن ها پرداخته شده بود، در متن موجود بود. در رویکرد دوم، پژوهش گر در انتخاب عبارات متنی که مؤلفه های هویت در آن ها موجود بوده است، به صورت غیرمستقیم عمل کرد. به این گونه که مقوله ی هویت نهفته در عبارات متنی را بر مبنای تفسیر خود مشخص کرده و به یکی از مؤلفه ها استناد کرد. رویکرد اول توصیفی و رویکرد دوم تفسیری بود. به عبارتی، یک حرکت از سطح توصیف به سطح تفسیر در تحلیل داده ها در پاسخ به این پرسش پژوهش اتفاق افتاده است. نتیجه تحلیل پرسش اول پژوهش نشان می دهد

به تمامی مؤلفه‌های هویت‌آفرینی اسلامی-ایرانی که جمعاً ۲۴ مؤلفه است، توجه شده است. در این میان مؤلفه‌های اقتدار (۱۵ عبارت)، برجستگی (۱۳ عبارت)، تداوم و جهت‌مندی (۹ عبارت) و ارزشمندی (۸ عبارت) بیشترین بسامد را دارا بودند و مؤلفه‌های کارایی (۷ عبارت)، آگاهی (۶ عبارت)، ثبات، تعهد، ادراک شخصی، تجربه، طرح‌مندی (۵ عبارت)، ارتباط (۴ عبارت)، پیوند، تاییدپذیری، وحدت، هماهنگی و نشانمندی (۳ عبارت) و تمایز، انعکاس، کلیت، پذیرش، معناداری و دل‌مشغولی (۲ عبارت) در درجات بعدی پردازش در متن قرار دارند که این امر، نشان از جامعیت بحث هویت‌آفرینی در متن بیانیه‌ی گام دوم دارد.

در پاسخ به پرسش دوم درخصوص چگونگی روند هویت‌آفرینی اسلامی-ایرانی در متن بیانیه‌ی گام دوم باید گفت که تأکید اصلی رهبری معظم در درجه اول بر ایجاد بینش و بصیرت در آحاد ملت به‌ویژه نسل جوان نسبت به دستاورد و زمینه‌های اقتدار و افتخارآفرینی انقلاب اسلامی بوده است. همچنین ایشان با معرفی ارزشمندی‌های جامعه‌ی اسلامی-ایرانی، به دنبال معرفی جهت حرکت نسل جوان در پیشبرد اهداف انقلاب بوده‌اند و از کارآمدی وضعیت موجود با بیان مصادیق متعدد دفاع نموده‌اند. تأکید بر ثبات کشور و روند ادامه‌دار پیشرفت‌های کشور، وجود طرح‌ها و ظرفیت‌های غنی پیشرفت، دعوت جوانان به تعهدورزی و مسئولیت‌پذیری و تجربه‌کردن و انعکاس ارزش‌های جامعه اسلامی در عمل، نگاه آگاهانه و هوشیارانه نسبت به وقایع پیشرو و گذشته انقلاب، دعوت به وحدت و پذیرش و برقراری ارتباط با مضامین و آرمان‌های انقلاب اسلامی، داشتن دغدغه و دل‌مشغولی نسبت به حفظ و پیشرفت جامعه تا رسیدن به مرز شکل‌دهی تمدن بزرگ اسلامی و مرزبندی مشخص با دشمنان انقلاب سایر مضامین بیانیه‌ی گام دوم انقلاب است که بر شکل‌دهی به هویت اسلامی-ایرانی تأکید دارد. متن بیانیه‌ی گام دوم با تأکید بر تمامی مؤلفه‌های هویت‌آفرینی که هر کدام در حکم یک فرایند هویت‌یابی هستند، یک گنجینه غنی برای هویت‌آفرینی در سطح جوامع اسلامی به‌ویژه جامعه اسلامی-ایرانی است.

اساساً مؤلفه‌ها، استخوان‌بندی هویت را شکل می‌دهد. ذکر این نکته هم ضروری است که همان مؤلفه‌هایی که منجر به هویت‌مندی می‌شوند، فقدانشان باعث تحلیل رفتن هویت می‌شود؛ به عبارتی راه بی‌هویتی از راه هویت‌مندشدن می‌گذرد با این تفاوت که در مسیر عکس؛ اگر هر یک از مؤلفه‌ها را بخشی از پیکره‌ی یک وضعیت هویتی بدانیم،

فقدان و حذف هر کدام از مؤلفه‌ها به معنای کم شدن یک تکه از پازل هویت است. این مؤلفه‌ها در واقع خود، فرایندهایی هستند که با رویارویی با زمینه‌ی هویتی در فرد شروع و تا رسیدن به مرحله‌ی استقرار کامل وضعیت هویتی ادامه دارند (ذاکری، ۱۳۹۴: ۲۷۶). مسئله مهمی که در بحث هویت‌یابی وجود دارد، مقوله خودآگاهی و هوشیاری است که رهبری معظم انقلاب بارها در متن بیانیه در قالب مؤلفه‌های آگاهی، ادراک شخصی و معناداری به آن متذکر شده‌اند. در ارتباط با حضور آگاهانه در زمینه‌ی مبنایی که فرایند هویت‌یابی در ارتباط با آن شکل می‌گیرد، باید گفت که در راستای ایجاد جریان هویت‌یابی سالم، شناسایی زمینه‌ها و بررسی سازگاری آن‌ها با زمینه‌های پیشین هویتی برای فرد امری الزامی است.

منابع

- اکبری، عسگر (۱۳۹۹)؛ «مؤلفه‌های هویت ایرانی اسلامی در منظومه فکری»، *فصلنامه مطالعات ملی*، ش ۸۳، صص ۴۵-۶۴.
- امینی سابق، زین‌العابدین (۱۳۹۸)؛ «تبیین نظریه مسئولیت اجتماعی جوانان در بیانیه‌ی گام دوم انقلاب اسلامی با تأکید بر حکمرانی خوب»، *مجله کسب‌وکار*، شماره ۴۳، صص ۱۶۳-۱۳۳.
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۷)؛ *بیانیه‌ی گام دوم انقلاب خطاب به ملت ایران*، تهران: انتشارات انقلاب اسلامی.
- خوشدونی، مهدی (۱۳۹۸)؛ «معنویت در بیانیه‌ی گام دوم انقلاب و ماهیت آن»، *مجله پیام*، ش ۱۳۳، صص ۲۷-۴۳.
- ذاکری، مختار و شمشیری بابک (۱۳۹۶)؛ *هویت و تعلیم و تربیت: از نظریه تا عمل*، شیراز: انتشارات دانشگاه شیراز.
- ذاکری، مختار (۱۳۹۴)؛ *مفهوم‌پردازی هویت و طرح آن در تعلیم و تربیت: پژوهشی پدیدارشناسانه*، رساله دکتری در رشته فلسفه تعلیم و تربیت، دانشکده علوم تربیتی دانشگاه شیراز.
- سبحانی نژاد، مهدی و امیری، زهرا (۱۳۹۴)؛ «چارچوب مفهومی هویت اسلامی-ایرانی»، *فصلنامه فرهنگ در دانشگاه اسلامی*، شماره ۳، صص: ۴۲۵-۴۱۳.
- علیخانی، علی‌اکبر (۱۳۸۳)؛ *مبانی نظری هویت و بحران هویت*، تهران: پژوهشکده علوم انسانی و اجتماعی.
- کاظم‌زاده، هادی (۱۳۹۷)؛ «نقش ولایت‌فقیه در بیانیه‌ی گام دوم انقلاب»، *مجله پیام*، ش ۱۳۲، صص ۵۲-۳۱.
- مرشدی زاد، علی و احمدلو، کاووس (۱۳۹۶)؛ «شناسایی مؤلفه‌های هویت اسلامی و ایرانی در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای»، *فصلنامه مطالعات ملی*، شماره ۷۰، صص: ۶۳-۷۶.
- میرمحمدی، داود و ساروخانی، باقر (۱۳۹۱)؛ «فضای مجازی و تحولات هویت ملی در ایران»، *فصلنامه مطالعات ملی*، ش ۴، صص: ۱۸-۲.
- نادری، مریم (۱۳۹۷)؛ «تبیین مبانی فلسفی هویت اسلامی-ایرانی و آسیب‌شناسی آن»، *نشریه اندیشه‌های نوین تربیتی*، دوره ۱۴، ش ۳، صص: ۲۵-۷.
- هانتینگتن، ساموئل پی (۱۳۸۴)؛ *چالش‌های هویت در آمریکا*، ترجمه محمدرضا گلشن و همکاران، تهران:

موسسه فرهنگي مطالعات و تحقيقات بين‌المللي.

- Maykut. P. and Morehouse, R(1994). *Beginning Qualitative Research*. London: The Falmer press.
- Mayring. Philip. (2000). "Qualitativ Content Analysis". *Forum Qualitative Social Forschung*. Volume 1. No.2 – june, Vol. 11 Iss: 6/7/8, pp.27 - 52 Walter.
- Museib Hayat, Oleg F. Shabrov, Natalia P. Sashchenko (2021). "Solovyov Historical and Philosophical Readings". Russian and Foreign Experience in the System of Humanities Education: History, Modernity, Prospects "*Education as an institution of national identity formation, International Scientific and Practical Conference*., <https://doi.org/10.1051/shsconf/202110301001>.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی